

29-6-2017

Coastproject

Duurzaam toerisme in Holwerd

Wat wordt de toeristische trekker in het dorp?

Djavan Braumuller, Saskia Tromp,
Bastiaan de Goede en Daan van Muijlwijk
HOGESCHOOL INHOLLAND, DELFT

Coastproject

Duurzaam toerisme in Holwerd

Wat wordt de toeristische trekker in het dorp?

VERSIE 2

Auteurs: Djavan Braumuller, 551839
Saskia Tromp, 552663
Bastiaan de Goede, 526707
Daan van Muijlwijk, 548507

Opleiding: Landscape and Environment Management

Datum: 29-6-2017
Plaats: Delft

School: Hogeschool Inholland Delft
Postbus 3190 Rotterdamseweg 141
2601 DD Delft 2628 AI Delft

Begeleidend docent: Adrienne Deelder
Opdrachtgever: Holwerd aan Zee

Samenvatting

Dit verslag is het vervolg op het verslag van het Coastproject uit blok 3. In blok 4 ligt de focus op duurzaam toerisme in Holwerd zelf. De hoofdvraag van het project is:

“Welk advies kan er gegeven worden waardoor de (toeristische) aantrekkelijkheid van Holwerd aan Zee vergroot kan worden?”

Deelvragen op verschillende gebieden worden hierbij uitgewerkt: huidige beleidsdoelen, visie, doelgroepen, 3V3P-matrix, MKBA, push- en pullfactoren en de haalbaarheid komen aan bod.

De doelgroepen voor Holwerd zijn voornamelijk ouderen met een goed gevulde portemonnee en daarnaast de typen natuurtoerisme, ecotoerisme, cultuurtoerisme en sporttoerisme. Er zijn verschillende typen toeristen die andere dingen belangrijk vinden als ze op vakantie gaan. Ook kan gefocust worden op dagtoerisme. Toeristen worden verdeeld over vier verschillende belevingswerelden waar toeristen onder kunnen vallen: vitaliteit, harmonie, controle en zekerheid. Elke toerist valt binnen een of meerdere van deze groepen.

Om meer toeristen van het type kunst/cultuurtoerist te trekken, wordt Leeuwarden in 2018 de Culturele Hoofdstad. Dit is een groot evenement waar de diversiteit van Europese culturen wordt getoond door middel van verschillende thema's en projecten. Dit evenement heeft ook de ouderen met een wat beter gevulde portemonnee als hoofddoelgroep.

Kwaliteiten van Holwerd zelf zijn ook van belang, aangezien deze kwaliteiten de bezoekers moeten trekken. Aspecten die van belang zijn, zijn bijvoorbeeld de dynamiek van de Waddenzee, de kwelder, vogels, openheid van het landschap, duurzaamheid en cultuurhistorie. Aspecten die de kwaliteit omlaag halen moeten worden aangepakt.

In de 3V3P-matrix zijn ideeën uitgewerkt die rekening houden met People-Planet-Profit en Vervoer-Verblijf-Vermaak. Op 9 gebieden zijn dingen bedacht die ervoor zorgen dat lokale bevolking er iets aan heeft en dat bezoekers zich bewust worden van de invloed die zij hebben op hun bestemming.

De visie is gericht op vijf hoofdthema's: Kunst/cultuur, Sport, Duurzaamheid, Natuur en Infrastructuur. In het plan komen alle thema's aan bod en worden er ook bij elk thema mogelijkheden voor activiteiten gegeven. Kringlopen zijn belangrijk bij het thema duurzaamheid. Hier wordt dieper op ingegaan, omdat Holwerd graag energieneutraal wil worden. Denk hierbij aan oplossingen als het spoelmeer, klimaatneutrale strandhuisjes, een festival met recycling en fietspaden met zonnepanelen.

Het uiteindelijke idee is om een duurzaam festival te organiseren. Dit moet dan plaatsvinden na of tussen de festivals die nu al op de Waddeneilanden worden georganiseerd. Holwerd verdient er in de huidige situatie niets aan, maar door zelf een festival te organiseren komen er mogelijk veel mensen vanaf de Wadden naar Holwerd.

Overige ideeën zijn: een fietspad aanleggen dat door middel van zonne-energie energie opwekt, streekproducten produceren en verkopen, watersport meer de ruimte geven, experimenteren met zilte landbouw en het vernieuwen van de infrastructuur.

De haalbaarheid van het plan is op maatschappelijk, technisch en economisch punt getoetst. Waarschijnlijk is de draagvlak op maatschappelijk punt gemiddeld, de haalbaarheid op technisch vlak

is hoog en de haalbaarheid op economisch vlak is een risicopunt. Er moeten flink wat investeringen gedaan worden voordat alle plannen gerealiseerd zijn.

Concluderend kan gezegd worden dat Holwerd aan Zee de leefbaarheid van het dorp een impuls wil geven en dat er hiervoor diverse mogelijkheden zijn. Vooral duurzame en circulaire ingrepen zullen gewaardeerd worden. Ook kan het festival een groot, uniek evenement worden.

Geadviseerd wordt om Holwerd vooral duurzaam en circulair te maken. Door deze aspecten te combineren met de ideeën in het 3V3P-model wordt een uniek project op gang gezet, Innovatief Holwerd.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	2
1. Inleiding.....	6
1.1 Leeswijzer.....	6
2. Factsheet Holwerd.....	7
3. Kwaliteiten gebied.....	9
3.1 Ecologie.....	10
3.2 Duurzaamheid.....	11
3.3 Toerisme.....	11
4. Culturele hoofdstad Leeuwarden.....	13
5. Doelgroepenanalyse.....	15
5.1. Ecotoerisme.....	16
5.2. Sporttoerisme.....	16
5.3. Dagtoerisme.....	16
5.4. Avontuurtoerisme.....	16
5.5. Kunst- en cultuurtoerisme.....	17
5.6. Inpassing.....	17
5.7. Dagrecreatie.....	18
6. Beleidsdoelen en visie.....	19
6.1 Toelichting per hoofdpijler.....	20
6.1.1 Duurzaamheid.....	20
6.1.2 Kunst en cultuur.....	20
6.1.3 Sport.....	20
6.1.4 Duurzaamheid.....	20
6.1.5 Natuur.....	21
6.1.6 Infrastructuur.....	21
6.2 Kringlopen.....	21
6.2.1 Spoelmeer.....	21
6.2.2 Klimaatneutrale strandhuisjes.....	22
6.2.3 Festival.....	22
6.2.4 Fietspaden.....	23
6.2.5 Zilte teelt.....	25
6.3 Verantwoording.....	26
7. 3V3P-Matrix.....	27
7.1. Vervoer.....	27
7.2. Verblijf.....	27

7.3. Vermaak	28
8. Haalbaarheid op maatschappelijk, technisch en economisch vlak.....	29
8.1. Maatschappelijk	29
8.2. Technisch.....	29
8.3. Economisch.....	29
9. Conclusie en Advies.....	30
Bibliografie	33

1. Inleiding

Dit verslag is het vervolg op het Coastproject in blok 3 van de opleiding Landscape and Environment Management bij Hogeschool Inholland Delft. In blok 4 ligt de focus op duurzaam toerisme in Holwerd. Daarbij worden met drie randvoorwaarden rekening gehouden:

- Omgevingsbewust
- Inspirerend en realistisch
- Langetermijnperspectief

Het gaat vooral om het denken over vernieuwende oplossingen op duurzaam gebied van toerisme.

De hoofdvraag van het project is:

“Welk advies kan er gegeven worden waardoor de (toeristische) aantrekkelijkheid van Holwerd aan Zee vergroot kan worden?”

Deze hoofdvraag is onderverdeeld in de volgende deelvragen:

- Wat zijn de huidige beleidsdoelen van Holwerd aan Zee en welke visie past daarbij?
- Wat zijn potentiële doelgroepen voor Holwerd aan Zee en welke push en pullfactoren ervaren zij?
- Wat zijn kwaliteiten (op het gebied van ecologie, duurzaamheid en toerisme) van Holwerd aan Zee en omgeving?
- Hoe ziet de 3V x 3P matrix voor Holwerd eruit?
- Wat zijn de maatschappelijke kosten en baten van Holwerd aan Zee?
- Hoe kunnen de push- en pullfactoren ingepast worden (zoals organiseren van evenementen, realisatie verblijfsmogelijkheden) in Holwerd aan Zee?
- Is het advies maatschappelijk, economisch en technisch haalbaar?

1.1 Leeswijzer

In hoofdstuk twee komen de doelen en de visie van de projectgroep aan bod. In de visie wordt vooral gericht op de 3 P's (people, planet, profit). Hoofdstuk drie richt zich op de potentiële doelgroepen, waarbij ook rekening wordt gehouden met welke push- en pullfactoren zij te maken krijgen. In hoofdstuk vier wordt ingegaan op de kwaliteiten van Holwerd.

In hoofdstuk vijf wordt een 3V3P-matrix uitgewerkt, waarbij de aspecten vervoer, verblijf en vermaak worden gecombineerd met people, planet en profit. Zo ontstaat een beeld van hoe er op een duurzame manier toerisme naar het dorp getrokken kan worden.

Hoofdstuk zes bevat de maatschappelijke kosten-baten analyse. Dit geeft een overzicht van welke effecten het plan heeft voor de maatschappij. Daarna wordt in hoofdstuk zeven gekeken hoe push- en pullfactoren kunnen worden ingepast in het plan en in hoofdstuk acht komt de haalbaarheid op diverse vlakken aan bod. Uiteindelijk wordt een advies gegeven over hoe Holwerd duurzaam toerisme kan stimuleren.

2. Factsheet Holwerd

In dit hoofdstuk staat de factsheet Holwerd, in 2 kantjes wordt uitgelegd wat Holwerd is.

FACTSHEET HOLWERD

PROJECT PARTNERS

- Hogeschool Van Hall Larenstein (VHL)
- Hogeschool Inholland
- Stichting Holwerd aan Zee
- Gemeente Dongeradeel
- Staatsbosbeheer
- It Fryske Gea.

WAT IS HOLWERD?

Holwerd is een terpdorp in de gemeente Dongeradeel gelegen in Friesland. Holwerd is het grootste dorp van Dongeradeel. Er zijn een aantal rijksmonumenten in het dorp, dit zijn de hervormde Sint-Willibrorduskerk, de doopsgezinde vermaning en de stellingmolen De Hoop.

BEVOLKING

Het dorp en de voorzieningen hebben zwaar te lijden onder bevolkingskrimp. Holwerd telde meer dan 2.000 inwoners, dat aantal is nu gezakt naar 1.495 verdeeld onder 650 huishoudens.

Inwoners 0 tot 15 jaar:	19%
Inwoners 15 tot 25 jaar:	12%
Inwoners 25 tot 45 jaar:	24%
Inwoners 45 tot 65 jaar:	27%
Inwoners 65+:	19%

HOLWERD AAN ZEE

Dit project onderzoekt best practices en nieuwe kansen voor toerisme en natuur, met focus op de verbinding mens en zee.

Ambities:

- Burgerparticipatie
- De profielen en behoeften van de toerist die naar Holwerd aan Zee wil gaan definiëren
- Natuurontwikkeling
- Hotel Holwerd
- Functie combinaties op het gebied van natuur en toerisme

Met het project Holwerd aan Zee is het de bedoeling om meer mensen naar de regio toe te trekken. Het is gericht op de pijlers: Natuur, Water/Waterveiligheid, Waddensluis, Recreatie/toerisme, Leefbaarheid, Cultuur, Innovaties/duurzaamheid, Landbouw en het Living Lab. Het project is begroot op zo'n 180 miljoen euro.

FACTSHEET HOLWERD

CONTACT

Gemeente Dongeradeel.
Koningstraat 13 (bezoekadres)
9101 LP Dokkum
Postbus 13 (postadres) 9290 AA
Kollum
T: (0519) 298 888. F: (0519) 298
889

NATUUR

Holwerd ligt dicht bij de Waddenzee, dat is uitgeroepen tot werelderfgoed bij UNESCO. Hier trekken jaarlijks zo'n 10 miljoen vogels doorheen. 1 miljoen verblijft het hele jaar door in het gebied ten noorden van Holwerd. Sommige soorten trekken wel 5000 km om bij de Waddenzee uit te komen en daar naar voedsel te zoeken.

Bij het plan Holwerd aan Zee hoort ook een nieuw te graven meer. Hierbij komen natuurvriendelijke oevers, wat voor een verhoging van de biodiversiteit zorgt en ook belevingswaarde voor bezoekers.

TOERISME

In de huidige situatie is er weinig werkgelegenheid en weinig toerisme in het dorp. Door meer aantrekkingskracht is het de bedoeling om meer bezoekers naar Holwerd te trekken, die niet gelijk op de boot naar Ameland stappen. Het gaat hier om ruim een half miljoen mensen die langs of door Holwerd komen.

De historische kern van Holwerd is zeker de moeite waard, en er zijn diverse plannen voor het organiseren van meer activiteiten.

OMGEVING

De grootste kern in de buurt van Holwerd is Dokkum, met 12.575 inwoners. Er zijn in 2016 nieuwbouwwoningen geleverd, wat een lichte stijging in inwoneraantal als gevolg had. De ontwikkeling van Holwerd aan Zee moet ook positieve effecten hebben op de regio, zodat iedereen profiteert van de nieuwe toeristen.

CONTACT

Gemeente Dongeradeel: Koningstraat 13 (bezoekadres) 9101 LP Dokkum | Postbus 13 (postadres) 9290 AA Kollum | T: (0519) 298 888. F: (0519) 298 889

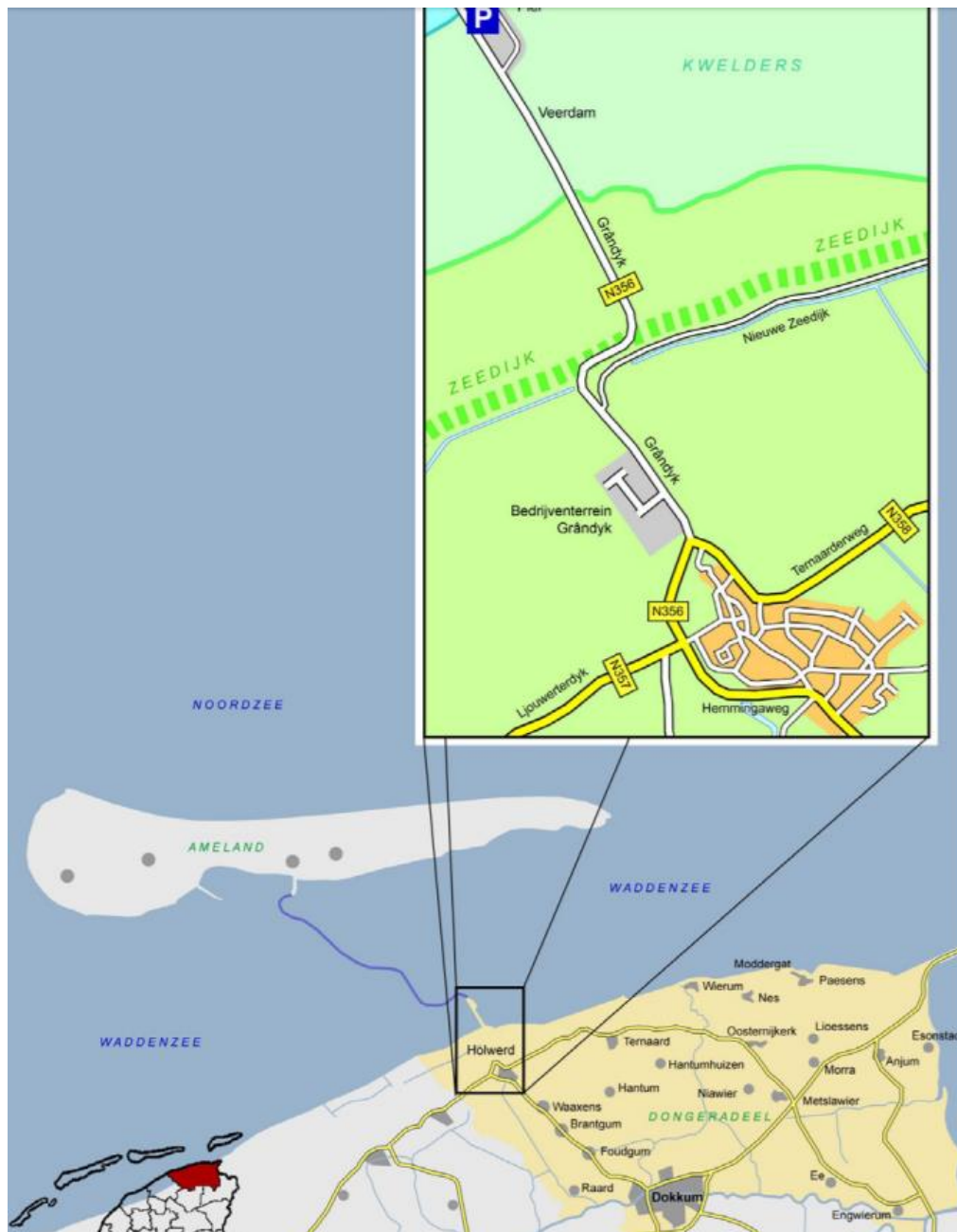
Hogeschool Inholland: Rotterdamseweg 141, 2628 AL Delft
T: (015) 251 9200

Holwerd aan zee is dus een dorp in Friesland dat te maken heeft met een bevolkingskrimp. Er staan veel huizen leeg en er verdwijnen steeds meer voorzieningen uit het dorp. Om deze krimp tegen te gaan en het toerisme te stimuleren zijn bewoners gekomen met het plan Holwerd aan zee. Dit plan moet Holwerd terug aan de zee brengen. Dit wil men realiseren doormiddel het aanleggen van een spoelmeer. Dit spoelmeer moet naast een recreatieve functie de vaargeul richting Ameland spoelen waardoor er minder gebaggerd moet worden. Daarnaast moet er meer levendigheid in het dorp komen door verschillende activiteiten en meer voorzieningen.

3. Kwaliteiten gebied

Het Friese terpdorpje Holwerd is de schakel tussen de wadden en het Friese vasteland (zie figuur 1). In dit hoofdstuk komt de inventarisatie van de kwaliteiten van het projectgebied op de punten ecologie, duurzaamheid en toerisme aan bod. Per punt wordt aandacht besteedt aan de aspecten die Holwerd aantrekkelijk maken en waarom toeristen het een interessante bestemming zouden vinden.

Afsluitend komen nog aspecten aan bod waar aandacht aan besteed kan worden om het dorp een betere eerste indruk te geven.

Figuur 1. Ligging Holwerd aan de Waddenzee, met kwelders en verbindingen naar Ameland, Dokkum en de rest van Friesland. Bron: (Holwerd aan Zee, 2010)

3.1 Ecologie

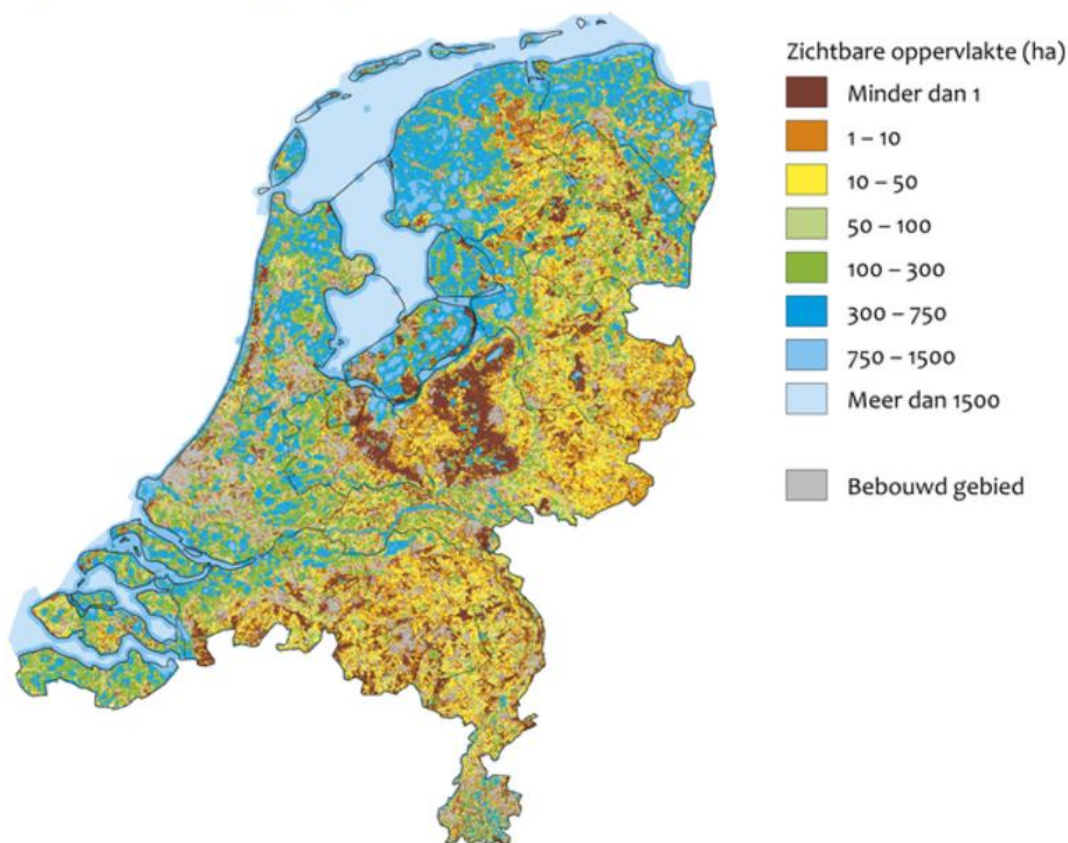
Holwerd ligt naast de waddenkust en heeft een vrij groot kweldergebied naast het dorp. Hier liggen grote ecologische waarden. Het ligt buitendijks en is beleefbaar voor bezoekers doordat er regelmatig excursies worden georganiseerd (Team Ruimtelijke Kwaliteit Holwerd aan Zee, 2016).

De dynamiek van de Waddenzee is ook een belangrijk element. De natuur trekt mensen die het gebied beleven. Vanaf de zeedijk kunnen mensen de zee ervaren. Er is helaas geen strand, daarvoor moet men naar Ameland of de stranden van Noord- en Zuid- Holland.

De Waddenzee biedt voor vogels veel voedsel en rustplaatsen. Mensen kunnen met een boot of vanaf de dijk vogels kijken. In het kweldergebied zijn de vogels ook te zien vanuit de recent geopende vogelkijkhut. Echte vogelaars, maar ook bezoekers die gewoon een bezoek aan het gebied willen brengen, zullen de mogelijkheid tot het zien van de vele vogels als een grote kwaliteit ervaren.

De openheid van het landschap is een landschappelijk element dat veel mensen mooi vinden. Uitkijken tot in de verste verte, zonder de doorbreking van het zicht door elementen die hoger zijn dan ooghoogte, is iets wat veel mensen waarderen. Het gebied karakteriseert dan kleinschaligheid en dit trekt mensen die naar rust en ruimte zoeken (Zie figuur 2).

Openheid landschap, 2009

Bron: Alterra

WUR/jan12/102
www.compendiumvoordeleefomgeving.nl

Figuur 2. Kaart van de zichtbare oppervlakte in Nederland. Waar kan men nog over het land uitkijken zonder belemmeringen die hoger zijn dan ooghoogte? Bron: (Alterra, 2009)

3.2 Duurzaamheid

Met betrekking op duurzaamheid heeft de Projectgroep Holwerd aan Zee veel ideeën. In het huidige Holwerd wordt er wel aandacht besteed aan duurzaamheid en het opwekken van groene energie door middel van zonnepanelen. Verder is er nog niet veel gerealiseerd.

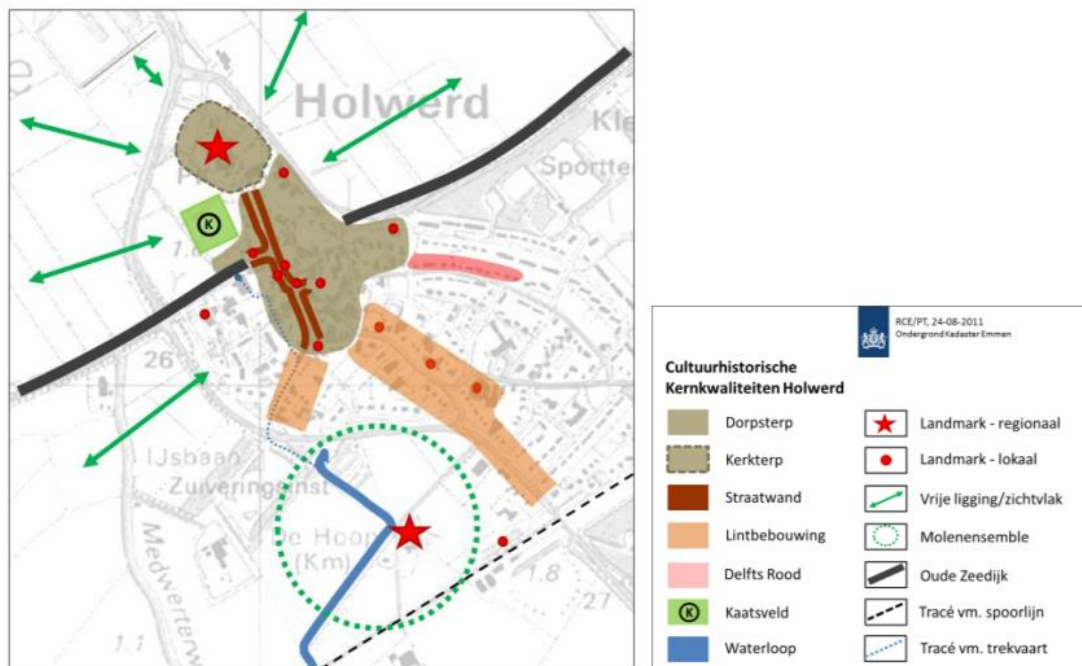
3.3 Toerisme

Vanuit toeristisch oogpunt is Holwerd zelf niet groot, maar één van de allergrootste toerismestromen uit het Noorden van Nederland ligt om de hoek. Jaarlijks trekken meer dan een half miljoen mensen naar Ameland, zonder naar Holwerd om te kijken. Hier ligt een grote kans voor het dorp.

Er zijn wel veel kwaliteiten die van regionaal en provinciaal belang zijn, namelijk:

- Terpen met zichtlijnen (zie figuur 3 en 4)
- De Zeedijk, deze is aangelegd in 1580 en heeft de terpfunctie overbodig gemaakt.
- Verkavelingsstructuur
- Beschermd dorpsgezicht, er zijn veel bijzondere panden in het dorp aanwezig.
- Maritiem erfgoed
- Cultuurhistorie, er is veel te vertellen over de historie van het dorp als handelsdorp.
- De vrije ligging van de kerkterp in het landschap is een bijzondere kwaliteit

(Team Ruimtelijke Kwaliteit Holwerd aan Zee, 2016)

Figuur 3. Overzicht van historische elementen in Holwerd. Bron: (Rijksdienst voor Cultureel erfgoed, 2012)

Figuur 4. Impressie van een terp in Holwerd. Bron: (Van Zoggel, 2016)

Samen met de dynamiek van de Waddenkust, de kwelders, vogels en de openheid van het landschap is er zeker een groep toeristen die Holwerd interessant zou kunnen vinden. De ligging van het dorp is daarnaast ook gunstig. Denk hierbij aan de veerboot naar Ameland en de verbindingen met de rest van Friesland.

Mindere aantrekkelijke zaken in het landschap nabij Holwerd zijn (Rijksdienst voor Cultureel erfgoed, 2012):

- Bedrijventerrein aan de noordzijde van het dorp
- Vervallen kassencomplex
- Toegang tot het dorp op drie locaties

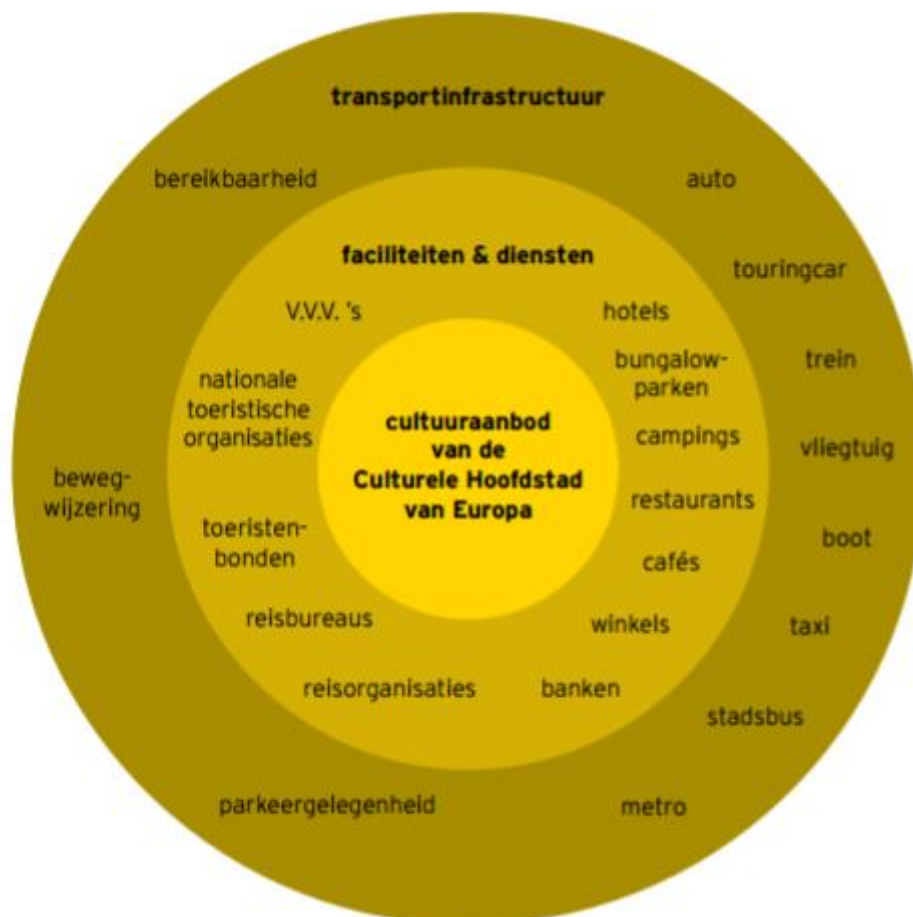
Door aan deze elementen te werken kan de toegang tot Holwerd verbeterd worden en zal de eerste indruk van het dorp voor toeristen ook verbeteren.

4. Culturele hoofdstad Leeuwarden

De hoofdstad van Friesland zal in 2018 de Culturele hoofdstad van Europa zijn. Culturele hoofdstad zijn, houdt in dat de stad de diversiteit en gemeenschappelijke kenmerken van Europese culturen laat zien en er zo aan bij te dragen dat Europese burgers elkaar en elkaars culturen beter leren kennen.

Voor Holwerd aan Zee biedt dit enorme kansen, omdat het veel mensen trekt en Friesland krijgt meer aandacht dan nu. Door bij het thema Kunst/Cultuur in te spelen op de ontwikkelingen bij de Culturele hoofdstad, kan Holwerd profiteren. Om Culturele hoofdstad te worden, is er een kwalitatief goed bidbook (projectplan) nodig en is er een hoge mate van draagvlak in de stad en regio nodig. Andere redenen zijn: verbetering van de cultuursector, ontwikkelen van een betere relatie met andere steden en culturen, promoten van creativiteit en innovatie en het verbeteren van het internationale imago van de stad (Viewture, 2012).

Doordat Leeuwarden nu is gekozen, betekent dat dat er veel mensen in geïnteresseerd zijn en dat de hele regio er achter staat (Zest Marketing, 2012). Bij andere edities leidde het organiseren van het project tot meer cultuurtoeristische bezoekers, gemiddeld 12% meer overnachtingen en meer uitgaven in de gaststad. Er zijn ook veel betrokken partijen bij het organiseren van zo'n evenement (zie figuur 5) (Munsters, 2011).

Figuur 5. Overzicht van organisaties en diensten die betrokken zijn. Bron: (Munsters, 2011)

In bovenstaande figuur 5 wordt een overzicht gegeven van alle betrokken partijen bij het organiseren van dit evenement. Hier kan Holwerd aan Zee iets van leren, omdat al deze partijen mogelijk ook interesse hebben in het samenwerken met de werkgroep voor een cultureel evenement in Holwerd.

De thema's in Leeuwarden zijn: Land, Water en Horizon.

Doelgroepen van het hele project zijn onder andere (Munsters, 2011):

- Met name 55+ ers met een hoge opleiding en een dito inkomen – Vaak verblijfstoeristen, dus levert veel geld op vergeleken met dagjesmensen.
- In mindere mate de Zappers – jonge consumenten die heel veel diverse cultuur activiteiten leuk vinden. Lastig aan deze groep is dat ze gevoelig zijn voor trends en dus van de ene op de andere dag in iets anders geïnteresseerd kunnen zijn.

Verder zijn er nog verschillende cultuurtoeristen die mogelijk naar het evenement gaan (zie figuur 6).

Type	Interesse	Motief	Opleiding	Inkomen
de cultuurzoeker	hoog	cultuur educatie	hoog	hoog
de culturganger	gemiddeld	vermaak cultuur educatie	hoog	hoog
de cultuurkijker	latent afwezig	vermaak sfeer	middelbaar laag	midden laag

Figuur 6. Karakteristieken van diverse cultuurzoekers. Bron: (Munsters, 2011)

De invulling van het geheel gebeurt door middel van diverse projecten, zoals (Leeuwarden Fryslan 2018, 2013):

- At the Watergate (Europese Jeugd Muziek Festival), o.a. schoolorkesten uit heel Europa doen mee en laten hun muziek horen.
- Dada in drachten, Tentoonstellingen over de kunststromingen Dada en De Stijl die rond 1920 in de stad Drachten opbloeit.
- Sense of Place, kunstwerken op basis van de bouwstenen uit de natuur, op het vasteland nabij de Waddenzee.
- Fossilvrij Friesland
- Farm of the North
- Lost in the Greenhouse, een theateroptreden dat uitgevoerd zal worden door Orkater uit Amsterdam. Het stuk zal worden opgevoerd in kassen.
- Potatoes go wild, dit is een uitwisseling tussen culturele zustersteden Leeuwarden en Valletta. Poot aardappelen uit Friesland zijn in de zusterstad tot nieuwe oogst gekweekt en komen weer terug naar Leeuwarden.

De stad Drachten speelt ook een prominente rol in Friesland. Het is een toeristisch deel met meer voorzieningen dan Holwerd. Op cultureel vlak zijn er Schouwburg De Lawei, een toneelschool en ene bioscoop. Ook is er uitgaanleven en is het museum Dr8888 er gevestigd. Naast deze voorzieningen zijn er ook op het gebied van sport en spel dingen te doen. Dit maakt Drachten tot een aantrekkelijke recreatieplaats, waar Holwerd iets van kan leren. Door aan te haken op de activiteiten kunnen ze meer toeristen trekken en ook zorgen dat Holwerd bekender wordt.

5. Doelgroepenanalyse

In dit hoofdstuk wordt een analyse gemaakt van de te verwachten doelgroepen of de doelgroepen die we willen trekken met het plan.

Tabel 1: typen natuurtoerisme

The “interested nature tourist”	Experiencing nature, ecological inter-relationships	Important	Good knowledge of ecology	Low to high	Moderate
The “casual nature tourist”	Easily accessible/ “obvious” nature attractions	Less important	unspecific knowledge of ecology	Moderate to high	High
The sports adventure tourist	Focus on activities	Nature as a backdrop	Area and technical knowledge	Low	Moderate to high
The hunting/ fishing tourist	Focus on activities	Nature as a backdrop	Area and technical knowledge	Low	Low
The nature tourist with cultural interests	Natural and cultural experience	Important	Good ecological and very good cultural knowledge	Low	Moderate

De verschillende typen natuurtoerisme (zie tabel 1) kunnen worden onderverdeeld in hoe toepasselijk ze zijn voor Holwerd. Hierbij wordt nagedacht over type natuurtoeristen voor de kort termijn, type natuurtoeristen voor in de toekomst (lange termijn) en type toeristen die ongeschikt worden geacht in het toekomstige getijden gebied.

Kort termijn

The “committed nature tourist”:

Deze vorm van natuurtoerisme geeft veel om de natuur en weet er zelf ook al veel van af. Een voorbeeld van deze vorm van toerisme die voor Holwerd sterk van belang kan zijn, zijn de vogelaars. Holwerd heeft al een vogel kijk hut aangelecht in het gebied waardoor deze typen toeristen in zeer korte termijn het gebied kunnen betreden. Deze toeristen hebben niet veel nodig, de natuur is voor hun de belangrijkste drijfveer.

The sports adventure tourist:

De sport toeristen focussen zich vooral op activiteiten die binnen of buiten het gebied beoefend kunnen worden. Voor Holwerd is dit een goede categorie om op de fietstoeristen te richten. Bij deze toeristen is de aanwezigheid van de natuur belangrijk als achtergrond bij de activiteiten. Deze vorm van natuurtoerisme kan op korte termijn worden aan getrokken door de al bestaande route van Leeuwarden naar Holwerd. Ook bied deze vorm van toerisme kansen voor de lange termijn, dit komt onder het kopje Lange termijn aanbod.

The nature tourist with cultural interests:

Deze toeristen zoeken naar natuur in combinatie met cultuur. Hier kan Holwerd veel mee aangezien er al plannen zijn om culturele aspecten het gebied in te laten zoals: een dijk van een wijf. Hierdoor kunnen deze toeristen al op de korte termijn worden getrokken naar het gebied. Deze toeristen hebben niet veel nodig en hebben een grote kennis betreft cultuur en ecologie.

Lange termijn

The "interested nature tourist":

Deze toeristen hebben de natuur redelijk hoog zitten en vinden het leuk om in de natuur te recreëren, wat wel in mindere maten is als bij de "committed nature tourist". Deze toeristen kunnen voor de lange termijn worden beschouwd. Deze toeristen zullen pas komen zodra het spoelmeer af is en er in / om heen gerecreëerd kan worden.

The sports adventure tourist:

de sport toerist kwam ook naar voren bij de korte termijn. Bij de lange termijn moet er gedacht worden aan de fiets/wegstructuur langs het te realiseren spoelmeer. Door de wegen langs dit spoelmeer worden deze toeristen getrokken naar het gebied. Dit is een punt voor de lange termijn omdat het spoel meer en de bijbehorende wegen nog moeten worden aan gelegd.

Ongeschikt

The hunting/ fishing tourist

Jagen en vissen worden ongeschikt geacht voor het te ontstane gebied naast holwerd. Het jagen is namelijk erg tegenstrijdig met alle bovenstaande toeristische vormen zoals het fietstoerisme en vogeltoerisme dit kan voor gevaarlijke en versturende situaties komen. Het vis toerisme wordt in mindere maten ongeschikt geacht. Deze toeristen brengen minder schaden met zich mee en zorgen ook niet voor gevaarlijke situaties. Deze toeristen weinig faciliteiten nodig waardoor Holwerd zelf weinig belang heeft met deze groep.

The "casual nature tourist":

Deze toeristen worden ongeschikt geacht vanwege de weinige affectie met de natuur en ecologie. Hierdoor zullen deze typen toeristen in de minste maten aangetrokken worden naar het gebied en is het dus niet rendabel om hier op in te spelen.

5.1. Ecotoerisme

Ecotoerisme is een soort toerisme waarbij de natuur en cultuur centraal staan. Hierbij willen de toeristen geen schade toebrengen aan de omgeving en de natuur en cultuur beschermen. Typen ecotoerisme komt overeen met de natuurtoerist.

5.2. Sporttoerisme

Bij deze toeristen staat sport centraal. Hierbij moet gedacht worden aan het beoefenen van sporten als het bekijken van sporten. Typen sporttoerisme zijn: langeafstandsfietsen, Hardlopen en Kanoën.

5.3. Dagtoerisme

Hierbij gaat het om toeristen die maar voor een dag of een deel van de dag naar een gebied gaan. Hierin kunnen veel soorten recreatie worden ondergebracht zoals fietsen, wandelen, varen en een dagje strand.

5.4. Avontuurtoerisme

Dit is een vorm van toerisme waarbij de bezoekers opzoek zijn naar extreme sporten. Dit kan in het gebied worden uitgevoerd in de vorm van mountainbiken, raften, mud run, survivalen en een tokkelbaan (infoteur, 2009).

Ook een goede mogelijkheid voor Holwerd door de komst van de getijden natuur is de waterrecreant. Deze kan op veel verschillende manieren worden in gevuld zoals: zeilen, vissen, kanoën, duiken, rondvaartboot en jetski.

Te zien is dat er veel raakvlakken zijn met de verschillende typen toerisme die hier boven zijn vermeld (infoteur, 2009).

5.5. Kunst- en cultuurtoerisme

Naast de komst van de getijdennatuur vindt Holwerd het belangrijk om de cultuur en kunst in het gebied te benadrukken. Hierbij kan er ook gedacht worden aan het Cultuurtoerisme. Bij deze vorm van toerisme wordt de nadruk geslecht op kunst en cultuur (infoteur, 2009).

5.6. Inpassing

Door de bovenstaande analyse kan er gekeken worden naar de inpassing ervan.

Doordat er veel meer natuur gerealiseerd wordt door het getijdenmeer komen veel natuur geïnspireerde recreanten op het gebied af. Hierdoor wordt er gedacht aan een evenement of festival speciaal gericht op natuur en duurzaamheid hierbij kan gedacht worden aan een Food Festival. En om naar dit festival meer mensen te trekken (en dus ook naar Holwerd), wordt het aansluiten op een ander festival in de buurt georganiseerd. Een voorbeeld hiervan kan zijn Oeral.

Ook kunnen klimaatneutrale huisjes worden gerealiseerd en worden verhuurd. Hiermee worden dezelfde recreanten getrokken en kan Holwerd zich op de kaart zetten als duurzame vakantiebestemming.

Naast de verhoogde natuurwaarde van het gebied wordt er veel gericht op duurzaamheid en innovatieve ideeën op het gebied van duurzaamheid. Zo kan het spoelmeer, wat Holwerd wil realiseren, fungeren als energieopwekker. Dit is mogelijk door dat het water af en toe uit het spoelmeer moet worden gelaten om de vaargeul in de Waddenzee uit te diepen. Tijdens deze actie kan het uitstromende water gebruikt worden om energie op te wekken middels een getijdenenergie opwekkend mechanisme.

Om duurzaamheid nog hoger in het vaandel te zetten wordt er gekeken naar fietspaden die energie opwekken middels de zon. Uit de analyse is gebleken dat er veel ruimte is voor fietsrecreanten in de vorm van sport, dag, avontuur en ecotoerisme. Om deze te trekken wordt er ingezet op veel fiets mogelijkheden door middel van veel fietspaden. En door deze paden de functie van zonnepanelen te geven wordt er op meerdere manieren getracht toeristen te trekken naar Holwerd. Ten eerste worden eco- en natuurtoeristen getrokken door de twee duurzame innovatieve ideeën. Ten tweede komen hier de dag- en sporttoeristen op af door de vele fietspaden.

Door het aanstellen van locaties voor het aanleggen van zilte teelt kan Holwerd zich profileren als vooruitstreven. Door de klimaatsverandering ontstaan er op veel meer plekken overlast van verzilte bodem. Met deze alternatieve manier van telen kan alsnog voedsel geteeld worden.

5.7. Dagrecreatie

In het Coastproject: Waterdunen & Holwerd aan Zee is er gebruik gemaakt van het leefstijlonderzoek Brand Strategie Research (BSR). Hiermee kan er inzicht verkregen worden in de motieven en drijfveren van het gedrag van de recreanten en daarmee het soort recreanten dat een gebied wil trekken. Bij deze methode worden binnen vier belevingswerelden zeven verschillende typen recreanten weergegeven: Creatief en inspirerend rood, Uitbundig geel, Gezellig lime, Ondernemend paars, Stijlvol en lux blauw, Ingetogen aqua en Rustig groen. In figuur 7 worden doormiddel van een figuur verduidelijkt (Provincie Zuid-Holland, 2011).

Figuur 7 Brand Strategie Research model (Provincie Zuid-Holland, 2011)

Bij het bovenstaand model (figuur 7) wordt er onderscheid gemaakt in de vier verschillende belevingswerelden:

- De rode en gele belevingswereld zijn vooral opzoek naar actieve vormen van recreatie.
- De blauwe en groene belevingswereld zijn vooral gefocust op de rust en ontspanning.
- De rode en blauwe belevingswereld richt zich op het ondernemen van activiteiten die zowel culturele als sportactiviteiten kunnen zijn.
- De gele en groene belevingswereld richt zich veel op het gezelschap waarmee het op pad gaat zoals familie en/of vrienden.

In de bovenstaande belevingswerelden zijn er zeven verschillende typen recreanten te onderscheiden. Om een koppeling te maken naar Holwerd worden hieronder de meest geschikte typen recreanten weergegeven die in relatie staan met het toekomstige speelmeer project.

- Rustig groen: deze groep recreanten zoekt vooral rust, ontspanning en tijd voor hobby's. Deze aspecten worden vooral dichtbij huis gezocht.
- Ingetogen aqua: deze groep is breed geïnteresseerd in kunst en cultuur. Zijn opzoek naar inspirerende en rustige activiteiten. Ook houden ze van sportactiviteiten.
- Creatief en inspirerend rood: deze recreanten zijn erg creatief en zijn opzoek naar uitdagingen. Recreatie betekent voor deze groep sport en ontspanning maar ook moderne kunst en andere culturen.
- Gezellig lime: een groep gezellige mensen die recreëren met elkaar om er even uit te zijn. Ze stellen geen hoge eisen en zoeken vrijheid en rust (Provincie Zuid-Holland, 2011)

6. Beleidsdoelen en visie

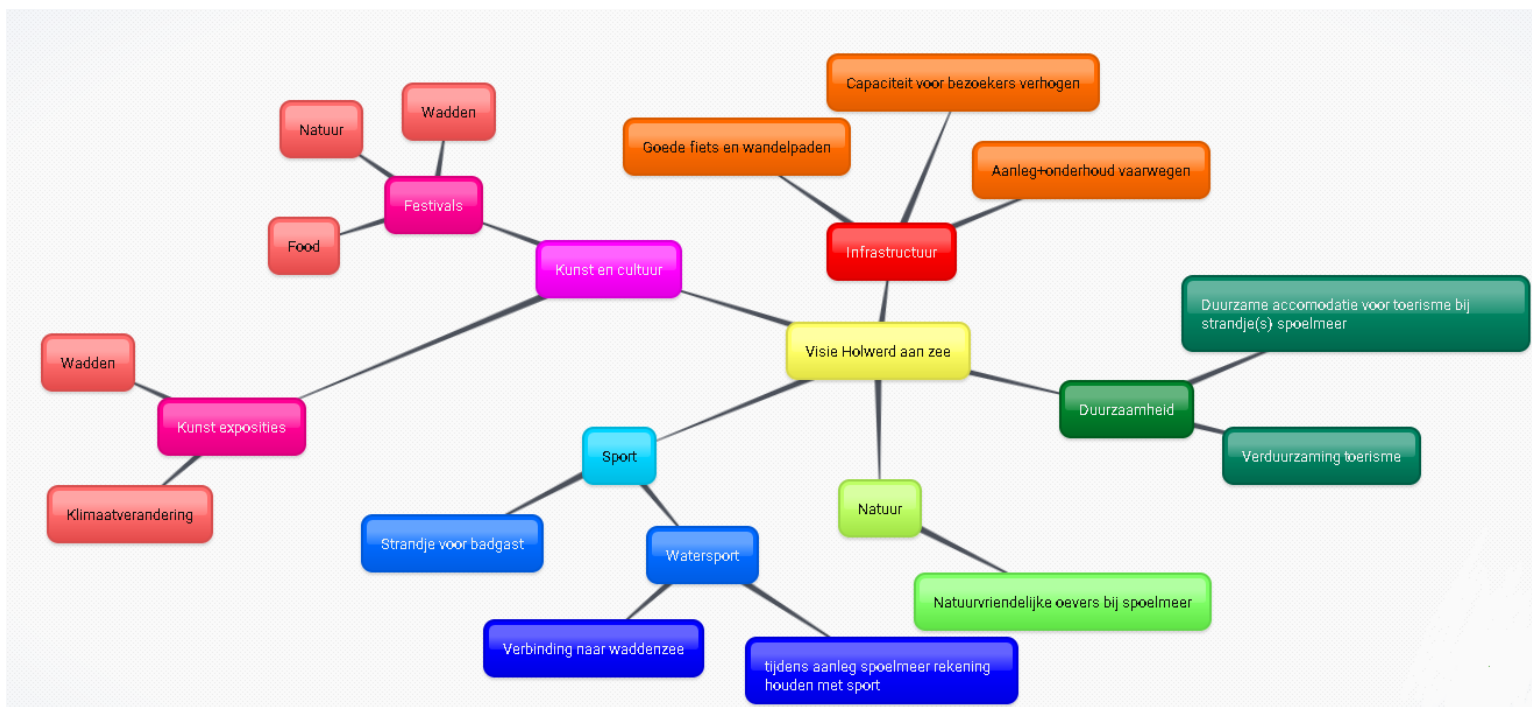
Deze visie richt zich op het aantrekkelijker maken van Holwerd voor verschillende soorten toeristen. Momenteel trekt Holwerd voornamelijk ecotoeristen met de rijke cultuurhistorie en de ligging dichtbij de Waddenzee. Er liggen echter nog een hoop kansen voor het aantrekken van sporttoeristen en kunst- en cultuur toerisme.

De visie voor Holwerd bestaat uit vijf hoofdpijlers, deze hoofdpijlers zijn opgesteld naar aanleiding van een 3V3P-matrix, doelgroepen- en maatschappelijk Kosten-Baten analyse. Deze hoofdpijlers zijn de volgende (zie figuur 8):

- Kunst/cultuur;
- Sport;
- Duurzaamheid;
- Natuur;
- Infrastructuur.

In dit hoofdstuk worden deze elementen stuk voor stuk behandeld om een goed overzicht te bieden van hoe Holwerd er volgens de studenten in de toekomst uit zal moeten zien.

People, planet en profit zijn van belang bij dit project. De bedachte oplossing moet voldoen aan de eisen die bij de drie P's gesteld worden. Het moet dus bevorderlijk zijn voor de natuur, de lokale economie en de lokale bewoners.

Figuur 8, Woordweb visie voor Holwerd.

6.1 Toelichting per hoofdpijler

6.1.1 Duurzaamheid

Deze pijler sluit aan bij de algemene trend van verduurzaming van de samenleving. Bij het strandje aan het spoelmeer kunnen strandhuisjes gerealiseerd worden die klimaatneutraal zijn. Ze zijn dan bijvoorbeeld gemaakt van duurzame en hernieuwbare materialen of hebben zonnepanelen of een groen dak. Ze worden dan verhuurd aan de juiste doelgroep en leveren in elk seizoen geld op voor de eigenaar/verhuurder. Deze inkomsten moeten ook ten goede komen aan Holwerd zelf. De verduurzaming van het toerisme in het algemeen is ook belangrijk. Zo kunnen toeristen Holwerd met de bus bereiken in plaats van met de auto. Een belangrijke doelgroep is dus het ecotoerisme, deze mensen denken aan de 3 P's en 3 V's.

Een ander onderdeel van deze pijler is Zilte teelt. Hiervoor wordt een stuk land ingericht, waar geëxperimenteerd kan worden met het telen van gewassen op zoute bodems. Deze kennis kan in eigen land en in buitenland gebruikt worden bij de teelt op verzilte bodems en zal bijdragen aan het voedselprobleem. Van belang is dat inkomsten ten goede komen aan Holwerd en de omgeving.

6.1.2 Kunst en cultuur

Deze pijler heeft raakvlakken met de al bestaande visie van Holwerd. Het gaat bijvoorbeeld om Festivals (zoals Oerol) en kunstexposities (Sense of Place (landschapskunst)) en Culturele hoofdstad Leeuwarden (hoofdstuk 4). Er worden al jaren festivals gehouden op de Waddeneilanden zonder dat Holwerd hier een graantje van meepikt. Door zelf een festival te plannen net voor of na een festival op een van de Waddeneilanden zal de drempelwaarde voor bezoekers lager liggen. Het festival zal een duurzaam thema krijgen, dit legt de basis voor de duurzame profilering van Holwerd.

6.1.3 Sport

In Holwerd is de mogelijkheid om het kanaal door te trekken naar de Waddenzee en, afhankelijk van de kosten, er een sluis of een duiker te plaatsen zodat het water in en uit het spoelmeer kan. Watersport staat centraal binnen deze pijler. Het idee is om de watersporters (varen, zeilen, jetski, kano, zwemmen) zoveel mogelijk ruimte te geven, zodat het een hotspot wordt voor deze mensen. Ook is een strand voor badgasten, zwemmers etc. handig aan het spoelmeer. Hierdoor worden er nog meer mensen getrokken, omdat Holwerd niet echt een strand aan de Waddenzee heeft.

6.1.4 Duurzaamheid

Deze pijler sluit aan bij de algemene trend van verduurzaming van de samenleving. Bij het strandje aan het spoelmeer kunnen strandhuisjes gerealiseerd worden die klimaatneutraal zijn. Ze worden gemaakt van duurzame en hernieuwbare materialen en hebben zonnepanelen en een groen dak. Ze leveren in elk seizoen geld op voor de eigenaar/verhuurder. Deze inkomsten moeten ook ten goede komen aan Holwerd zelf. De verduurzaming van het toerisme in het algemeen is ook belangrijk. Zo moeten het mogelijk zijn om als toerist met een e-bike (een andere snel opkomende duurzame trend) vanaf Leeuwarden in een keer door te fietsen naar Holwerd. Een belangrijke doelgroep is dus het ecotoerisme, deze mensen denken aan de 3 P's en 3 V's.

Een ander onderdeel van deze pijler is Zilte teelt. Hiervoor wordt een stuk land ingericht, waar geëxperimenteerd kan worden met het telen van gewassen op zoute bodems. Deze kennis kan in eigen land en in buitenland gebruikt worden bij de teelt op verzilte bodems en zal bijdragen aan het voedselprobleem. Van belang is dat inkomsten ten goede komen aan Holwerd en de omgeving.

6.1.5 Natuur

Natuur op zich neemt een prominente rol in bij het project Holwerd aan Zee. Een natuurverbinding tussen Holwerd en de Waddenzee, met het spoelmeer, is een belangrijk streven. Om de biodiversiteit en de beleefbaarheid te bevorderen om het spoelmeer heen kunnen natuurvriendelijke oevers worden aangelegd. Als het in verbinding staat met de Waddenzee zullen de mensen die het gebied bezoeken een uniek stuk Nederland zien en beleven.

6.1.6 Infrastructuur

Om het plan te laten slagen, dienen er natuurlijk voldoende mensen te komen die daadwerkelijk geld uitgeven. Hiervoor moeten voldoende en van goede kwaliteit fiets- en wandelpaden worden gerealiseerd en onderhouden worden. De capaciteit van het verkeersnetwerk moet vergroot worden. Daarnaast worden de vaarwegen goed onderhouden ten behoeve van de watersporters.

6.2 Kringlopen

Bij het project Holwerd wordt er ingezet op duurzaamheid. In dit hoofdstuk wordt er voornamelijk gekeken naar de verschillende elementen die worden aangedragen en welke met elkaar kunnen worden gekoppeld om zo van Holwerd een duurzame en energie neutrale bestemming te maken.

In de visie zijn verschillende elementen aangegeven die voor Holwerd kunnen voorzien in hogere toeristen aantallen en wat een boost moet geven voor de economie in Holwerd. Deze elementen worden hier onder aangegeven en met elkaar gekoppeld om zo tot een duurzaam geheel te komen.

Er is gesproken over:

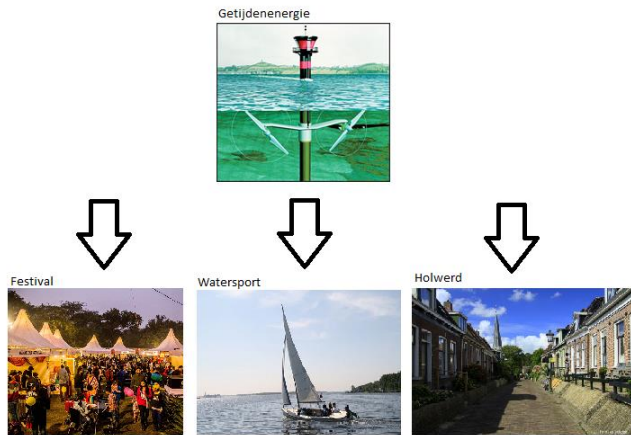
- Het spoelmeer
- Klimaat neutrale strandhuisjes
- Zilte teelt
- Festivals
- Watersport
- Fietspaden

De bovenstaande verschillende elementen worden vervolgens met elkaar gekoppeld waardoor er een duurzaam geheel ontstaat.

6.2.1 Spoelmeer

Het spoelmeer kan worden gebruikt als energie-opwekker voor veel verschillende elementen binnen en buiten Holwerd. Bij het uitlaten van het water om de vaargeul te baggeren kan er gebruik gemaakt worden van getijdenenergie. Hierbij kan er een molen worden aangebracht in het water die bij het uitlaten van het water draait en energie opwekt. Deze opgewekte energie kan weer gebruikt worden bij verschillende elementen in Holwerd. Voorbeelden voor zulke elementen zijn:

- het mogelijke festival die georganiseerd kan worden aansluitend op een ander festival in de buurt.
- de watersport hierbij kan bijvoorbeeld het boot(club)huis worden voorzien van energie en de verlichting en energie voorziening voor bootjes kan worden voorzien door de getijdenenergie.
- Ook kunnen woningen en/of iconische gebouwen in Holwerd worden voorzien van deze vorm van energie. Hieronder wordt het in afbeelding 9 weergegeven.

Afbeelding 9 visuele getijden energie stromen.

6.2.2 Klimaatneutrale strandhuisjes

De klimaatneutrale strandhuisjes (figuur 10) vormen op zichzelf al een gesloten kringloop. Deze huisjes worden gebouwd uit duurzame en hernieuwbare materialen, hebben zonnepanelen, een groen dak en er kan gebruikt worden van warmte koudeopslag. Verder zijn deze huisjes er zo op gebouwd dat de meeste energie vastgehouden wordt door het gebruik van goed isolatiemateriaal in de muren en dubbel glas in de ramen. Ook ken de energie verkregen worden van de getijdenenergie.

Duurzaam huis

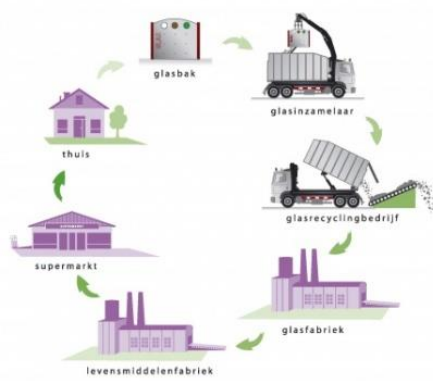

Figuur 10: Energie neutrale huisjes.

6.2.3 Festival

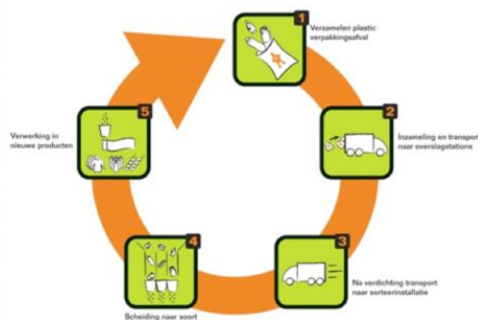
Het idee bij het festival is om onder andere de producten van de zilte teelt te gebruiken. Bezoekers proeven dan het lokaal geproduceerde voedsel. Ook kunnen er andere streekproducten verkocht worden, wat geld oplevert.

Festivals produceren wel veel afvalproducten. Deze afvalproducten als plastic, glas en papier kunnen het beste worden gerecycled om zo niet met de afvalproducten te blijven zitten. Door deze afvalproducten als grondstoffen te zien en deze grondstoffen weer opnieuw te gebruiken kan er veel winst behaald worden op economisch niveau en op duurzaam niveau. Hieronder worden drie kringlopen weergegeven (figuur 11, 12 en 13) die mogelijk een voorbeeld kunnen zijn voor Holwerd.

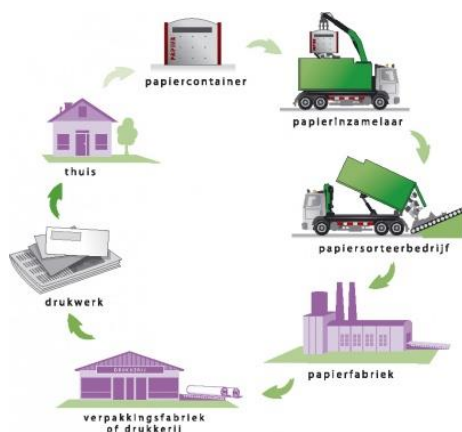

Afbeelding 11: glas kringloop.
Bron: (Gemeente Utrecht , sd)

PLASTIC RECYCLING

Afbeelding 12: plastic kringloop.
Bron: (www.milieukrantonline.nl, sd)

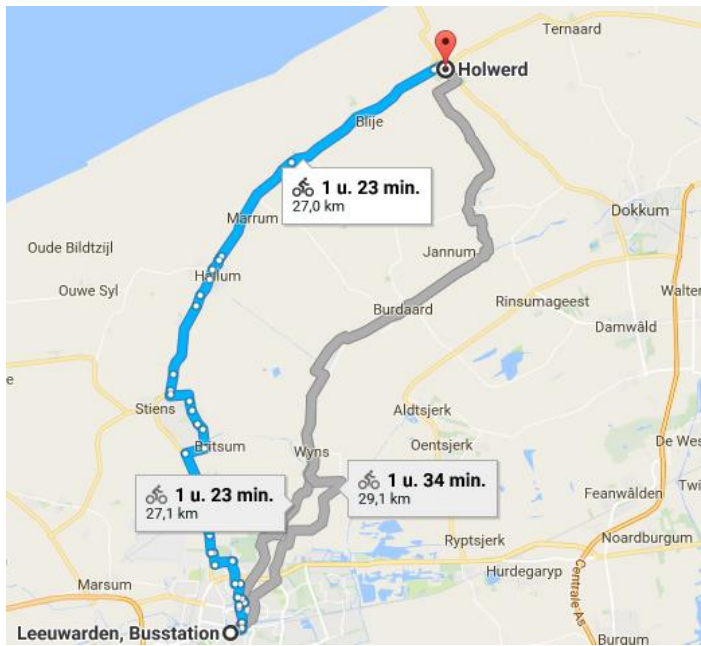
Afbeelding 13: Papier kringloop. Bron (Gemeente Utrecht , sd)

6.2.4 Fietspaden

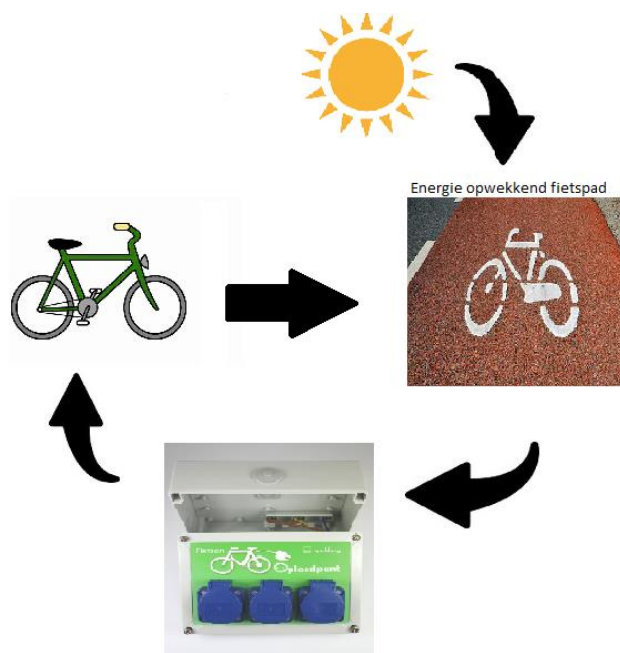
De gedachte achter de fietsroute is om mensen die Holwerd willen bezoeken de gelegenheid te geven dit te doen vanaf Leeuwarden. Ze kunnen dan daar een elektrische fiets huren en over het nieuw aangelegde fietspad via verschillende dorpen naar Holwerd komen.

De fietspaden die in het gebied komen kunnen fungeren als zonnepanelen die energie opwekken. Vervolgens kunnen de fietspaden worden gekoppeld aan oplaadpunten voor de elektrische fiets of scooters. Fietsenstallingen worden geplaatst op elke plek waar ook een oplaadpunt is, dus in elk dorp op de route.

De gebruikers kunnen zo na een pauze of een bezoek aan de desbetreffende plaats hun weg weer vervolgen op het elektrisch producerende fietspad. Hieronder worden de route en deze kringloop weergegeven (zie figuur 14 en 15).

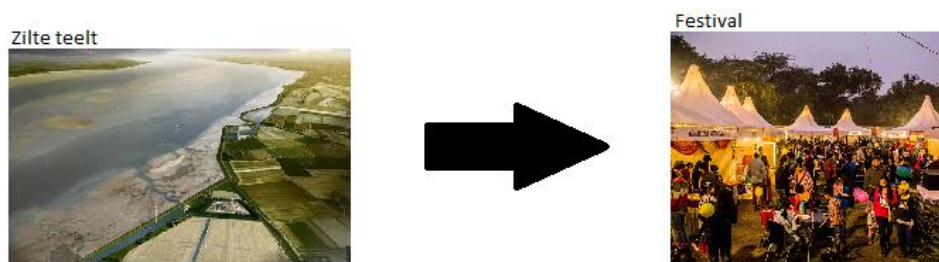
Figuur 14. Route voor fietspad met zonnepanelen.

Afbeelding 15: Kringloop energieopwekkend fietspad

6.2.5 Zilte teelt

Zilte teelt is een nieuwe en nog zeer onbekende vorm van landbouw. Door de klimaatverandering stijgt de zeespiegel en ontstaan er meer extremen in regen en droogte. Door deze effecten ontstaan er problemen in de wereld met landbouw doordat de bodem verzilt. Hierdoor kan Holwerd zich inzetten om van een negatief punt in de wereld een positief punt te maken door zich te profileren in de zilte landbouw. Daarnaast kan de gewonnen producten als streekproduct worden gezien en kunnen worden verkocht in het Festival en lokale supermarkten. Ook kunnen van de afvalproducten van de zilte teelt bioplastics worden gemaakt die weer gebruikt kunnen worden bij het festival. Hierbij wordt er sterk ingezet op de drie P's methode. Hieronder wordt de stroom van deze zilte teelt weergegeven in de afbeeldingen 16 en 17.

Afbeelding 16: Connectie zilte teelt.

Afbeelding 17: 3P methode. Bron: (sites.google.com, sd)

6.3 Verantwoording

Zoals eerder aangegeven in de inleiding (hoofdstuk 1) moet de visie omgevingsbewust, inspirerend en realistisch en gericht zijn op langetermijnperspectief. Deze randvoorwaarden worden gehandhaafd door de bedachte visie te baseren op de gemaakte 3V3P-matrix (hoofdstuk 7).

Uit de 3V3P-matrix blijkt dat er op het gebied van vervoer kansen liggen voor watersporters als het spoelmeer wordt gerealiseerd. Daarnaast kan de verwachte toenemende drukte op een milieuvriendelijke manier worden aangepakt door een (op elektrische fietsen gericht) fietspad aan te leggen tussen Leeuwarden en Holwerd.

Op het gebied van verblijf kan er worden gewerkt aan duurzame verblijfrecreatie doormiddel van het realiseren van klimaat neutrale vakantiehuizen. Deze klimaat neutrale vakantiehuizen trekken allereerst ecotoeristen naar het gebied wat zorgt voor meer opbrengsten voor Holwerd. Daarnaast zullen de aanlegkosten van de duurzame vakantiehuizen zich na loop van tijd terugverdienen. Een andere duurzaam aspect van de visie is het opzetten van zilte teelt. Momenteel staat zilte teelt in zijn kinderschoenen, maar juist daarom zou het een manier zijn om Holwerd op de kaart te zetten. De opbrengsten van de zilte teelt kunnen worden verkocht worden op de duurzame festivals wat een positieve invloed heeft op de lokale economie. Tot slot zetten dergelijke duurzaamheidsmaatregelen Holwerd op de kaart als innovatieve hot-spot op het gebied van duurzaamheid.

Op het gebied van vermaak valt nog het meest te winnen voor Holwerd. Jaarlijks reizen er veel festivalgangers naar de Waddeneilanden opzoek naar muziek, streekproducten en de rust van de natuur. De kwaliteiten waar al deze festivalgangers naar toe gaan bezit Holwerd ook. Zo kan er een klein festival georganiseerd worden vlak voor of na een festival op een van de eilanden, zo kan Holwerd meeprofiten van de mensenmassa die toch al in de buurt zijn. Op een dergelijk festival kunnen de duurzame vakantiehuisjes worden verhuurd en streekproducten worden verkocht, dit zal ten goede komen aan de lokale economie.

Al met al zullen deze verbetering op het gebied van vervoer, verblijf en vermaak zorgen voor een verbreding van de soorten toeristen die het gebied bezoeken. Hierdoor zal de lokale economie groeien en de naamsbekendheid van Holwerd groeien als gevolg van de duurzame inrichting.

7. 3V3P-Matrix

De drie basiselementen van het toeristisch product – de 3V's – zijn vervoer, verblijf en vermaak. De drie basiselementen van de ontwikkeling naar duurzaamheid – de 3P's – zijn people, planet en profit. De 3V3P-Matrix (zie tabel 2) is een model die deze elementen samenbrengt. De negen aandachtsgebieden in deze matrix weergeven de ontwikkeling op duurzaam toerisme in Holwerd.

Tabel 2: 3V3P-Matrix

3V3P-Matrix	People	Planet	Profit
Vervoer	<ul style="list-style-type: none"> • Watersporters • Ecotoerist • Autoverkeer • Vaartoeristen 	<ul style="list-style-type: none"> • Wellicht meer fiets- en wandelpaden • Toename drukte • Weinig CO₂-uitstoot 	<ul style="list-style-type: none"> • Aanleg en onderhoud vaarwegen • Verbeteren fietspaden • Subsidie
Verblijf	<ul style="list-style-type: none"> • Ecotoerist 	<ul style="list-style-type: none"> • Klimaat neutrale vakantiehuizen • Duurzame ingrepen 	<ul style="list-style-type: none"> • Verhuur • Rendement
Vermaak	<ul style="list-style-type: none"> • Festivalgangers Waddeneilanden • Ecotoerist • Festival met food 	<ul style="list-style-type: none"> • Natuurvriendelijke oevers • Zilte landbouw • Verduurzaming Holwerd door festival • Toename drukte 	<ul style="list-style-type: none"> • Festival • Duurzame streekproducten

7.1. Vervoer

Voor de watersporters in het spoelmeer dienen de vaarwegen goed onderhouden worden. Voor de ecotoerist die Holwerd per fiets of te voet bezoekt, dienen de fietspaden tussen Holwerd en de nabije omgeving (bijvoorbeeld Leeuwarden station) geoptimaliseerd te worden. Als de toeristenstroom groter wordt, zal voor het autoverkeer de capaciteit van het verkeersnetwerk vergroot moeten worden. Als er aangetoond wordt dat deze ingrepen positieve effecten hebben op de economie, kan er subsidie uitgekeerd worden voor de aanleg (Rijksoverheid, 2017).

Deze ingrepen zullen zorgen voor een toenemende drukte in de omgeving aangezien de toegankelijkheid van het gebied vergroot wordt. Door het stimuleren van het vervoer per fiets en te voet zal de CO₂ relatief laag zijn. Dit is gunstig voor de natuur en de omgeving.

7.2. Verblijf

De klimaat neutrale vakantiehuizen zijn aantrekkelijk voor de ecotoerist. Door het rendement van zonnepanelen kunnen, na verloop van tijd, de kosten van aanleg (zie figuur 18) zelfs terugverdiend worden. Andere duurzame ingrepen voor de vakantiehuizen zijn groene daken of het gebruik van hernieuwbare materialen. Groene daken bevorderen de isolatie van een huis en door het gebruik van hernieuwbare materialen wordt er aandacht geschept voor recycling, wat bijdraagt aan de verduurzaming van Holwerd.

Huishouden	Hoeveel panelen	Gemiddelde kostprijs
1 persoon	11 panelen	Tussen 4.900 & 5.400 euro
2 personen	16 panelen	Tussen 7.300 & 7.900 euro
4 personen	22 panelen	Tussen 9.750 & 10.450 euro
6 personen	26 panelen	Tussen 11.550 & 12.550 euro

Figuur 58. Prijzen zonnepanelen (Zonnepanelen-Info.nl, 2017)

7.3. Vermaak

Het organiseren van een festival met een duurzaam thema (door bijvoorbeeld duurzame streekproducten) draagt bij aan de profilering van Holwerd. Ook is een dergelijk festival aantrekkelijk voor de ecotoerist. Bovendien kan Holwerd profiteren van de stroom festivalgangers van de reeds bestaande festivals op de Waddeneilanden.

Op de festivals kunnen verschillende batenposten van toepassing zijn zoals entreegeld en consumpties. Deze consumpties kunnen voor een deel verduurzaamd worden door de verkoop van duurzame streekproducten. Dit kan de lokale economie stimuleren door plaatselijke ondernemers te trekken.

8. Haalbaarheid op maatschappelijk, technisch en economisch vlak

In dit hoofdstuk wordt de haalbaarheid van de visie voor Holwerd bekritiseerd. Dit wordt gedaan op maatschappelijk, technisch en economisch vlak.

8.1. Maatschappelijk

De visie richt zich vooral op duurzaamheid en het creëren van kringlopen in het gebied. Hierdoor wordt er veel gemikt op de doelgroepen als de ecotoerist. Hiernaast wordt er draagvlak gecreëerd door een festival te organiseren waarbij duurzaamheid het centrale thema is.

8.2. Technisch

Een belangrijke technische ingreep is het realiseren van de klimaatneutrale strandhuisjes. Technieken als groene daken en zonnepanelen worden, vooral in de laatste tien jaar, veel toegepast. De technische haalbaarheid hiervan is dus relatief hoog, wat meer aandacht nodig zal hebben is de economische haalbaarheid.

Zilte teelt is een mooie oplossing om gewassen te kweken op grond waar dit voorheen niet mogelijk was, maar doordat het idee nog erg innovatief is, vormt dit een zwakte in de technische haalbaarheid. De relatief lage technische haalbaarheid zorgt er echter wel voor dat het erg weinig wordt toegepast, waardoor Holwerd zich als duurzame innovator op de kaart te zetten door dit toe te passen.

8.3. Economisch

Zoals in de vorige paragraaf werd genoemd, is de economische haalbaarheid van de strandhuisjes een risicopunt. Het verhuren van de huizen moet namelijk succesvol verlopen om te compenseren voor de kosten van de aanleg van de duurzame ingrepen. Zoals in de 3V3P-matrix naar voren kwam, kunnen de zonnepanelen rendement opleveren; de terugverdientijd is echter relatief lang.

Het trekken van meer mensen naar het gebied gaat gepaard met een betere toegankelijkheid. Dit wordt gerealiseerd door meer wandel- en voetpaden te plaatsen. Als aangetoond wordt dat dit positief effect heeft op de economie, kan hiervoor subsidie voor verkregen worden. Dit is tegelijkertijd ook een valkuil.

9. Conclusie en Advies

Holwerd aan Zee wil de leefbaarheid van het dorp een impuls geven. Dit projectverslag beschrijft eigen invulling van deze impuls, welke veel gericht is op duurzaam toerisme. Door middel van duurzame en circulaire ingrepen wordt Holwerd duurzaam geprofileerd, wat ecotoeristen moet aantrekken. De klimaat neutrale strandhuisjes zijn hier een goed voorbeeld van.

Naast het ecotoerisme wordt er ook ingespeeld op onder andere de sport-, cultuur- en avontuurtoeristen. Door het spoelmeer bijvoorbeeld open te stellen voor bijvoorbeeld kanoërs en zeilers, kan Holwerd een watersport-hotspot worden. Dit geeft ook een nieuwe dimensie aan Holwerd, omdat één van de grote kwaliteiten van Holwerd (de Waddenzee) op deze manier van dichtbij beleefd kan worden.

Het festival kan een batenpost worden, en een uniek evenement voor de ecotoerist. Infrastructuur, vooral gericht op de fietser en de wandelaar, is een grote kostenpost. Hiervoor zal een investering nodig zijn van de overheid. Hier is uiteraard geen zekerheid voor, waardoor dit economisch gezien wellicht minder goed haalbaar is.

Er wordt dus geadviseerd aan Holwerd om de duurzame richting in te gaan. In deze richting is nog veel winst te behalen voor Nederland en daarbij ook voor Holwerd. Met deze aanpak kunnen er veel innovatieve duurzame onderwerpen worden uitgewerkt. Holwerd kan zich in deze sector profileren en daarbij het dorp en Nederland op de kaart zetten.

Er komt bij dat het ecotoerisme een upcoming sector is waar veel te halen valt. Deze vorm van toerisme trekt tegenwoordig veel mensen en richt zich voornamelijk op de natuur en om deze duurzaam te beheren en gebruiken. Het is dus een belangrijke doelgroep om te trekken.

Verder wordt er gericht op zilte teelt. Met deze vorm van landbouw wordt er gebruikgemaakt van zilte grond waar eigenlijk niets op groeit. Door gewassen zo te maken dat dit toch rendabel is, kan Holwerd zich weer op de kaart zetten wat weer meer mensen trekt naar het gebied. Het gaat niet alleen voor het bekijken van die teelt maar ook het beleven en proeven ervan.

Om tot de visie te komen is er gebruik gemaakt van de doelgroepenanalyse en de maatschappelijke Kosten-Baten analyse. Uit deze analyses zijn de volgende pijlers uit voort gekomen.

- Kunst/cultuur: aanhaken bij Culturele Hoofdstad Leeuwarden
- Sport: Aanleggen fietspaden
- Duurzaamheid: Richt op duurzame energie-opwekking op diverse manieren
- Natuur: zorg dat het uniek is en blijft, dit trekt mensen
- Infrastructuur: zorg dat de toeristen Holwerd kunnen bereiken

Bij het bepalen van deze pijlers zijn de drie p's (People, planet en profit) meegenomen. De bedachte oplossing moet voldoen aan de eisen die bij de drie P's gesteld worden. Het moet dus bevorderlijk zijn voor de natuur, de lokale economie en de lokale bewoners.

De uiteindelijke doelgroepen zijn dus:

- Sportieve fietsers
- Ouderen met een gevulde portemonnee
- Mensen die streekproducten leuk vinden

Deze vallen onder de volgende typen:

- Rustig groen: deze groep recreanten zoekt vooral rust, ontspanning en tijd voor hobby's. Deze aspecten worden vooral dichtbij huis gezocht.
- Ingetogen aqua: deze groep is breed geïnteresseerd in kunst en cultuur. Zijn opzoek naar inspirerende en rustige activiteiten. Ook houden ze van sportactiviteiten.
- Creatief en inspirerend rood: deze recreanten zijn erg creatief en zijn opzoek naar uitdagingen. Recreatie betekent voor deze groep sport en ontspanning maar ook moderne kunst en andere culturen.
- Gezellig lime: een groep gezellige mensen die recreëren met elkaar om er even uit te zijn. Ze stellen geen hoge eisen en zoeken vrijheid en rust.

Figuur 19. Plankaart voor Holwerd

Toelichting plankaart

Er is een schematische kaart gemaakt van het gebied, op basis van de gegeven adviezen (zie figuur 19). Het plan is op basis van het bestaande plan van Holwerd aan Zee. Dit houdt in dat het spoelmeer, de terpen, de sluis, et cetera ingetekend zijn. Elementen als het hotel van Holwerd zijn niet ingetekend, omdat deze niet relevant zijn voor de gegeven adviezen. Dit geldt ook voor gedetailleerde elementen als bebouwing in het dorp.

Voor de zilte teelt is een oppervlakte uitgekozen langs de dijk. Hier zal de bodem, aangezien het dichtbij zee ligt, het meest verzilt zijn. Voor het experimenteren met zilte teelt zal dit een goede plek zijn, ook omdat de huidige bestemming landbouwgrond is.

De plaatsing voor een Food Festival is dichtbij de zilte teelt gekozen. Hierdoor kan het publiek de productie van de zilte teelt gewassen/gerechten van dichtbij bewonderen. Bovendien heeft een mooie ligging naast het spoelmeer.

Het energieopwekkende fietspad krijgt de ligging ten westen van het dorp. Deze keuze komt voort uit het idee dat de (elektrische) fietsen verhuurd kunnen worden bij het station van Leeuwarden. De tijdsduur van het fietstochtje zal voor veel (sportieve)toeristen goed zijn. Als de afstand te lang is, kan de elektrische fiets de oplossing bieden.

Naast het energieopwekkende fietspad, is getijdenenergie de tweede manier van het opwekken van duurzame energie. Zoals beschreven staat in het hoofdstuk Kringlopen, zal deze worden aangebracht bij de waterinlaat.

De bedachte ingrepen zijn gericht op omgevingsbewustheid, zijn realistisch en zijn gericht op de lange termijn. Al met al wordt het Innovatief Holwerd!

Bibliografie

- Alterra . (2009). *Openheid Landschap*. Opgehaald van clo.nl: <http://www.clo.nl/indicatoren/nl1022-openheid-landschap>
- Gemeente Utrecht . (sd). *doemeermetafval.nl*. Opgeroepen op 6 29, 2017, van De kringloop van glas: <http://www.doemeermetafval.nl/item.html&objID=12265>
- Gemeente Utrecht . (sd). *doemeermetafval.nl*. Opgeroepen op 6 29, 2017, van De kringloop van papier: <http://www.doemeermetafval.nl/item.html&objID=11790>
- Holwerd aan Zee. (2010). *Aanvalsplan krimp Holwerd aan Zee*. Rotterdam.
- infoteur. (2009, april 12). *Soorten toerisme*. Opgeroepen op mei 31, 2017, van reizen-en-recreatie.infonu.nl: <http://reizen-en-recreatie.infonu.nl/diversen/34875-soorten-toerisme.html>
- Leeuwarden Fryslan 2018. (2013). *Home*. Opgehaald van 2018.nl: http://www.2018.nl/?gclid=Cj0KEQjw9r7JBRCj37PItTskaMBEiQAKTzTfKuxvk50kpw1nIFuV_qMPkiDTBkqD0s_Z6XNFdZw0CcaAg0T8P8HAQ
- Munsters, W. (2011). *De Culturele hoofdstad van Europa als Cultuurtoeristisch product*. MMNieuws.
- Provincie Zuid-Holland. (2011). *Leefstijlatlas dagrecreatie*. Provinci Zuid Holland.
- Rijksdienst voor Cultureel erfgoed. (2012). *Cultuurhistorische Verkenning 'Krimp in de beschermde dorpsgezichten in de gemeente Dongeradeel'*. Holwerd.
- Rijksoverheid. (2017). *Wegen*. Opgehaald van Rijksoverheid: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/wegen/inhoud/aanleg-van-nieuwe-wegen>
- sites.google.com*. (sd). Opgeroepen op 6 29, 2017, van People, Planet, Profit: <https://sites.google.com/site/wwwyazicibvnl/kamer-van-koophandel-1>
- Team Ruimtelijke Kwaliteit Holwerd aan Zee. (2016). *Advies RUimtelijke kwaliteit*.
- Van Zoggel, H. (2016, 5). *NEDERLANDS KUSTPAD* . Opgehaald van Blog Henrie van Zoggel: <http://henrievanzoggel.blogspot.nl/2016/05/nederlands-kustpad-3-etappe-ferwert.html>
- Viewture. (2012). *Wat houdt Culturele Hoofdstad in en waarom wil Leeuwarden dit worden?* Opgehaald van viewture.wordpress.com: <https://viewture.wordpress.com/research/wat-houdt-culturele-hoofdstad-in-en-waarom-wil-leeuwarden-dit-worden/>
- www.milieukrantonline.nl*. (sd). Opgeroepen op 6 29, 2017, van plastic: http://www.milieukrantonline.nl/mko_17/plastic.php
- Zest Marketing. (2012). *Leeuwarden 2018*. Opgehaald van zest.nl: <http://www.zest.nl/Klantenenprojecten/Projecten/Leeuwarden2018CultureleHoofdstadvanEuropa.aspx>
- Zonnepanelen-Info.nl. (2017). *Subsidie zonnepanelen*. Opgehaald van Zonnepanelen-Info.nl: <https://www.zonnepanelen-info.nl/zonnepanelen/subsidie/>